

АНАТОЛІЙ ЯКОВИЧ ДОРОГОВЦЕВ

22 квітня 2004 р. пішов із життя відомий математик та освітянин, доктор фізико-математичних наук, професор Анатолій Якович Дороговцев.

Він був видатною постаттю серед українських науковців. Анатолій Якович — фахівець зі статистики випадкових процесів та стохастичних рівнянь, автор понад 200 наукових статей, у тому числі надрукованих у провідних іноземних журналах, та двох монографій. Серед його учнів понад 20 кандидатів та три доктори наук із різних країн світу.

А. Я. Дороговцев народився у 1935 році у м. Харцизьку Донецької області. Його дитинство та навчання у школі припали на важкі воєнні та післявоєнні роки. Батько Анатолія Яковича загинув на фронті. Незважаючи на тяжкі обставини, Анатолій Якович навчався дуже сумлінно і змалку виявив хист до математики. Після закінчення з медаллю середньої школи вступив до Київського університету на механіко-математичний факультет, де навчався відмінно всі п'ять років. Тут йому пощастило на зустрічі з видатними математиками, які до того ж були і майстерними викладачами. Він завжди з великою вдячністю згадував Г. Є. Шилова, Ц. А. Шуб, В. П. Білоусову, декана К. Я. Латишеву, Л. Я. Калужніна, І. І. Гіхмана, який згодом став його науковим керівником.

З 1958 по 1961 р. Анатолій Якович навчався в аспірантурі під керівництвом І. І. Гіхмана і у 1962 році захистив кандидатську дисертацію на тему „Статистические проблемы для одного класса нестационарных случайных процессов”. Протягом всього часу навчання в аспірантурі він працював асистентом на механіко-математичному факультеті, вів практичні заняття з математичного аналізу та теорії ймовірностей.

Після закінчення аспірантури майже все життя Анатолій Якович працював у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, де з 1973 по 1998 р. обіймав посаду завідувача кафедри математичного аналізу механіко-математичного факультету. Під час роботи в університеті він проводив практичні заняття та читав лекції з багатьох курсів, таких як *математичний аналіз*,

теорія ймовірностей, математична статистика, теорія міри та інтеграла. Крім того він багато спецкурсів, які віддзеркалювали його наукові інтереси.

У 1978 р. Анатолій Якович захистив докторську дисертацію на тему „Исследования по теории оценок параметров случайных процессов”, яка згодом була видана окремою монографією, відомою як в Україні, так і за її межами. Але наукові інтереси вченого не обмежувалися лише статистикою випадкових процесів. Він вивчав стаціонарні та періодичні за розподілом розв’язки стохастичних різницевих та диференціальних рівнянь. У цьому напрямку ним отримано умови існування та стійкості таких розв’язків у скінченновимірному випадку та в банаховому просторі, під його керівництвом захищено декілька кандидатських дисертацій, а також видано монографію. Остання наукова стаття Анатолія Яковича, що вийшла у першому номері „Українського математичного журналу” за 2004 рік, теж присвячена цій тематиці.

Ми пам’ятаємо Анатолія Яковича як активну, вольову, принципову людину. У нього були високі вимоги як до себе, так і до оточуючих людей, зокрема своїх учнів. Так само вимогливо він ставився до молодих викладачів своєї кафедри, намагаючись привити їм сумлінне ставлення до своєї справи та привчити до продуманого викладання курсів. На майстерних лекціях самого Анатолія Яковича виховано не одне покоління студентів. Він розробив багато методичних збірників із різних курсів і написав відомі підручники з математичного аналізу, теорії міри, задачник із математичного аналізу. Так, він є одним із авторів відомого збірника задач із теорії ймовірностей, перевиданого англійською мовою в 1999 році Американським математичним товариством. Як фахівець з викладання різних математичних курсів був членом комісії Мінвузу колишнього Радянського Союзу з математики.

Анатолій Якович був одним з організаторів і постійним автором науково-популярних щорічників „У світі математики”, які видавались у 1969 – 1990 роках. Ще в студентські роки брав активну участь в організації київських математичних олімпіад та роботі шкільних математичних гуртків при університеті. Для школярів він написав чудові книжки „Інтеграл та його застосування”, „Избранные задачи и теоремы математического анализа”, „Ряды”. Він є одним з авторів книги „Вибрані питання елементарної математики”, яка витримала три видання і відіграла важливу роль у модернізації шкільного викладання питань, пов’язаних із поняттям функціональної залежності.

Багато уваги Анатолій Якович приділяв роботі зі студентами. Тривалий час був головою журі студентської математичної олімпіади у Київському національному університеті, близько тридцяти років він гурток для студентів із математичного аналізу. З цього гуртка вийшло багато науковців, які працюють як на теренах України, так і за кордоном. Спілкуючись із професором Дороговцевим, студенти мали змогу розвивати творче мислення, спробувати себе в розв’язанні актуальних математичних проблем.

Він заснував щорічний науково-методичний збірник „Математика сегодня” для студентів та викладачів. За період з 1983 по 2001 р. було видано дванадцять номерів цього збірника, який користувався популярністю на всій території колишнього Радянського Союзу. Анатолій Якович мріяв згодом перетворити цей збірник на науково-популярний журнал для студентів усіх курсів на зразок такого, яким є „American Mathematical Monthly” для студентів молодших курсів.

Не всі його мрії здійснилися. Але в серцях численних учнів та колег Анатолія Яковича навечно залишиться пам’ять про нього — Учителя, талановитого вченого, непересічну особистість.

*В. В. Булдігін, М. Ф. Городній, Д. В. Гусак, М. О. Денисьєвський,
О. В. Іванов, М. В. Карташов, П. С. Кнопов, В. І. Колчинський,
В. С. Корольок, О. Г. Кукуш, М. М. Леоненко, Ю. О. Митропольський,
І. О. Парасюк, М. І. Портенко, А. М. Самойленко, І. О. Шевчук, М. Й. Ядренко*